

نامه محمدخان زنگنه امیرنظام به محمد رشیدپاشا^۱

موضوع: تعرضات مرزی

تاریخ: ۱۲۴۵

هوالله تعالی شأنه

همواره وجود مجدد آموز جناب ائبهت و رفعت مآب، نبالت و جلالت نصاب، فخامت و مناعت اکتساب، شہامت و بسالت انتساب، نظام آموز امور، مروج مہام جمہور، سموالقدر، علوالامر دبیر صائب تدبیر، مشیر روشن ضمیر، دستور فرخنده طور، مکرم دوستان استظهار، معظم محبان نواز، مفخم از نعماء جهان محظوظ، و از مکارہ زمان محفوظ باد.

بعد از شرح مراسم اشتیاق، بر ورق یگانگی و وفاق می نگارد کہ بحمدلله و المته رابطه دوستی و اتحاد فی مابین دو دولت قوی بنیاد، از ہر جہت کامل و قاعدۂ یکجہتی و مسالمت از ہر حیث ظاہر و حاصل است. شکر این نعمت عظمی و مہبت کبری امنای دولتین و رجال شوکتین، در ہمہ حال لازم و واجب می باشد، اقتضای مواحدت حاصلہ بین الحضرتین و مہر و مودت واقعہ بین الجانبین لازم است کہ دوستدار آن جناب را کہ بہ حکم دولت بہیہ عثمانی نظم امور ولایات کردستان را پیشنہاد ساختہ، بہ عمادیہ^۲ آمدہ اند. از مأموریت خود آگاہ و مخبر و از اوضاع واقعہ مطلع و مستحضر دارم.

آن جناب خود می دانند کہ، محمدبک در جزو توابع پاشایان بابان مرد کدخدامنشی بود و بہ ہیچ وجہ اسم رسمی نداشت بہ واسطۂ ضدیت پاشایان و مشغولیت ایشان بہ یکدیگر فرصت یافتہ، بنای جسارت گذاشت. جمعیتی منعقد ساختہ کبوی و پل سرخ و اربیل و پارہ ای از محالات حریر و شہرزور و اکثری از دہات لایجان^۳ مگری را تصرف نمود، کسی بیچیدہ او نشدہ رفتہ رفتہ شہرتی کرد و صاحب اسمی شد. حیلہ و تزویرها^۴ نمودہ بر سر عمادیہ رفت و تصاحب نمود. سہ سال بیشتر کہ دوستدار در آذربایجان نبود و بہ حکم خاقان رضوان مکان بہ سفر عراق رفت^۵ بہ محالات ساوجبلاغ^۵ مگری قشون فرستاد خسارت بی حد رساندہ، مجال سردشت^۶ را متصرف شدند. بعد از مراجعت از سفر عراق قشون بہ تأدیب او تعیین کرد. جمعیت او را بہ جنگ و جدال از آن مجال بیرون نمودہ داخل جاہای متصرفہ او شدند. و قلعہ مشہور بہ دربند، و پارہ ای قلاع دیگر را خراب و بایر ساختند. و ارادہ آن بود کہ، کارش بالمرہ تمام شود. شدت سردی هوا و بعضی قضایا کہ در آن سال اتفاق افتاد عایق آمدہ قشون ماجورہ بہ حکم و اشارت دوستدار معاودت

نمودند. سال گذشتہ نیز کہ دوستدار چندی در عراق ملتزم رکاب شاہنشاه جمجہاہ روحنا فداه بود ہفت و ہشت ہزار قشون بہ محال مرگور^۷ فرستاد. قریب چہل ہزار تومان مال غارت شد و چہارصد نفر از نفوس — محترمہ مسلمین — ذکوراً و اناثاً بہ قتل رسید و چند نفر آیرملو کہ از جملہ مہاجرین ایروان و در مرگور متوقف اند، بہ رواندوز^۸ بردند کہ در آنجا مجبوس و معذب اند و اکثری از آنها کہ بالفعل در رکاب اقدس ملتزم اند، عیال و نسوان ایشان را کشتہ اند. این خیر بہ عرض شاہنشاه اسلام پناہ رسید بہ غایت متأثر و متغیر شدند. آتش مہر و غضب در کانون ضمیر مبارک اشتعال یافتہ تأدیب او و تلافی اعمال صادرہ و خونخواہی مسلمین را بہ عہدہ کفالت دوستدار محول فرمودند.

بعد از ورود [بہ] آذربایجان علی العجاہ اقدام این امر با انجام خدمات دیگر مقدور نگردید. حالاً کہ آنها فیصل یافت و فراغت بہ ہم رسید، فرصت عزیمت بہ ہرجا و ہرکار ہست و تہیہ و تدارک آن از توجہ و التفات اعلیحضرت — ظل اللہی ایداللہ شوکتہ — حاضر و موجود می باشد. دوستدار برای نظم امور بہ سرحدات آذربایجان خواهد رفت. نظر بہ مأموریت خود لازم است کہ انشاء اللہ بہ مشیت و خواست جناب باری — عزاسمہ — بہ انہدام بنای شرارت و فساد او پرداختہ تلافی اعمال او را بکنند.

دفع و استیصال خائن دین و دولت بہ چاکران ہردو حضرت، از واجبات است. آن جناب کہ از آن طرف مأمور شدہ تشریف آورده اند دوستدار ہم از این طرف عزم و اقدام نماید کہ، بہ معاونت یکدیگر مادہ فساد او بالمرہ قلع و قمع بشود. و من بعد اسمی از او در دولت مذکور نشدہ، رعایا و برابای مملکتین از مضرت او آسودہ و ایمن باشند. ہر گاہ آن جناب تعیین قشون را از این طرف مصلحت دولت بہیہ ندانند و خود بہ تہایی بہ دفع او پردازند بہ حکم اتحاد دولتین لازم است دوستدار را بہ جہات چند اطمینان قلبی بدهند:

اولاً از اضمحلال و استیصال او بہ نحو کامل.

ثانیاً، از امن آن سرحدات کہ من بعد این طور امور رو ندد و تعرض بہ رعایای دولت علیہ نرسد.

ثالثاً، از رسیدن چہل ہزار تومان و دیہ خون مسلمانان.

رابعاً از استخلاص مجبوسین کہ بالفعل در رواندوز ہستند.

خامساً، کوتاہ داشتن دست تصرف او از قراء لایجان مگری و غیرہ، سند مہور و مضبوط دولتی مشتمل بہ قیودات خمسہ مزبورہ بسیارند کہ در ہر دو دولت علیہ مستمسک دوستدار بودہ، مورد بحث و ایراد نشود. و بر وفق صوابدید آن جناب معمول آید.

جناب مجدد مآب، مناعت نصاب، فخامت اکتساب، ایلیچی بزرگ مکرم معظم دولت بہیہ